

Nacionalni inštitut
za **javno zdravje**

IZBRUH GARIJ V USTANOVI
(domovi za ostarele, bolnišnice)

Dokument je v elektronski obliki objavljen na spletni strani www.nijz.si

Ljubljana, november 2017

UVOD

Zgodnja zaznava, zdravljenje in izvajanje učinkovitih preventivnih ukrepov so ključnega pomena za preprečevanje izbruhov garij v ustanovi.

Pri prepoznavanju garij je pomembno, da so zaposleni v ustanovah, kot so vrtci, domovi za ostarele, bolnišnice in drugi zavodi seznanjeni z možnostjo, značilnostmi in načinom prenosa garij. Zaposleni morajo biti osveščeni, da je potrebno vsak nediagnosticiran izpuščaj resno obravnavati, preden pride do izbruha v skupini.

Pri obravnavi pacientov s kožnimi izpuščaji moramo vedno pomisliti tudi na možnost garij. Predvsem moramo biti pozorni pri otrocih, ki so se vrnilo z izpuščajem z letovanja ali taborjenja. V teh primerih je zelo pomembna epidemiološka anamneza, ki nam pove ali je v družini oziroma v skupini več oseb, ki imajo kožne izpuščaje in pri katerih se je nenadoma pojavilo srbenje kože.

Tudi pri sprejemu novih varovancev ali bolnikov v domove za ostarele ali bolnišnice moramo biti pozorni na kožne izpuščaje.

Vsak izpuščaj, ki je sumljiv za garje je potrebno čimprej diagnostično obdelati in v primeru potrditve takoj izvesti vse potrebne preventivne ukrepe (izolacija, osebna zaščitna). V primeru pojava Norveških garij pri imunsko oslabljenih osebah (bolnišnica, domovi za ostarele) moramo biti še posebno pozorni in dosledni.

PREVENTIVNI UKREPI OB POJAVU IZBRUHA

Kadar v ustanovi zaznamo izbruh, je od pojava prvih primerov verjetno minilo že več tednov oziroma mesecev in v tem času so ti primeri že prenesli okužbo na druge bolnike ali oskrbovance, zaposlene osebe in tudi izven ustanove v domačo okolje.

Načrtovanje preventivnih ukrepov je odvisno od števila potrjenih ali sumljivih primerov, koliko časa je minilo od pojava prvih primerov in od tega ali so med primeri tudi Norveške garje, ki so zelo nalezljive.

Po Zakonu o nalezljivih boleznih (ZNB) spadajo garje med nalezljive bolezni, zaradi katerih se izvajajo splošni in posebni ukrepi.

Po Pravilniku o prijavi nalezljivih boleznih in posebnih ukrepih za njihovo preprečevanje in obvladovanje jih razvrščamo v 2. skupino.

Zdravnik mora nalezljivo bolezen oziroma smrt zaradi nalezljive bolezni iz 2. in 3. skupine v treh dneh po postavitvi diagnoze prijaviti ZZV.

V primeru **pojava posameznega primera običajnih garij**, moramo pozorno **spremljati in čimprej zaznati** nove primere ter izvajati vse potrebne **preventivne ukrepe** (izogibanje direktnih stikov koža – koža z bolnikom, umivanje rok), **hitra potrditev diagnoze, zgodnje zdravljenje in spremljanje** primerov, **preventivno zdravljenje*** osebja, drugih varovancev in družinskih članov kontaktov, ki so s primerom imeli stik, ki omogoča prenos okužbe (daljši stik koža-koža).

Direktnih stikov z bolnikom z garjami se moramo izogibati vsaj **še 8 ur po uvedbi terapije pri bolniku.**

Tudi ob pojavu več primerov običajnih garij izvajamo vse potrebne ukrepe, kot pri pojavu posameznega primera.

V primeru **izbruha garij** je, poleg izvajanja potrebnih preventivnih ukrepov za zaposlene in varovance, potrebno pripraviti izobraževalni program, s katerim jih seznanimo o sami bolezni, načinu širjenja in načrtovanih preventivnih ukrepih.

Na podlagi epidemioloških in kliničnih podatkov ocenimo razsežnost izbruha in rizične dejavnike, ki vplivajo na širjenje.

V primeru pojava **enega ali več primerov Norveških garij** moramo takoj pričeti z vsemi ukrepi, ki vključujejo hitro zaznavo primerov ter striktno pričnemo z izvajanjem vseh preventivnih ukrepov.

V bolnišnici KOBO določi odgovorno osebo, ki sodeluje pri pripravi in izvajanju preventivnih ukrepov, po potrebi vključimo tudi dermatologa.

Za zaposlene in varovance pripravimo izobraževalni program, s katerim jih seznanimo o sami bolezni, načinu širjenja in načrtovanih preventivnih ukrepih.

Bolnik s hudo obliko garij mora biti kohortno izoliran od drugih varovancev ali bolnikov z lažjo obliko garij, vse dokler zdravljenje ni uspešno zaključeno. Potrebna je stroga kontaktna izolacija, da ne pride do direktnega stika z osebjem, drugimi varovanci in obiskovalci.

Tudi osebe kohortno izoliramo, tako da skrbijo samo za bolnike s krustoznimi garjami in s tem zmanjšamo tveganje za širjenje v ustanovi.

Pri negi bolnika ali drugih opravih je potrebna uporaba rokavic, zaščitnega plašča in pokrivala za čevlje.

Bolnikovo sobo je potrebno redno čistiti, bolnikovo posteljnino in perilo pa strojno oprati.

Vse osebe, ki so bile v direktnem stiku z bolnikom (osebje, obiskovalci, družinski člani) ali z njegovo posteljnino ali perilom je potrebno poiskati ter pričeti s preventivnim zdravljenjem. Prvi simptomi okužbe se pojavijo šele nekaj tednov po okužbi, čeprav je človek kužen tudi že v asimptomatskem obdobju.

Bolnike z Norveškimi garjami zdravimo lokalno in sistemsko, ponavadi terapijo čez teden ali dva ponovimo.

Za uspešno odpravo krustoznih garij v ustanovi je potrebno dolgotrajno budno spremljanje vseh novo prihajajočih varovancev in osebja. Tudi v primeru premestitve varovancev ali bolnikov v drugo ustanovo, moramo o tem obvestiti odgovorno osebo.

O izbruhu moramo obvestiti tudi epidemiološko službo regijskega Zavoda za zdravstveno varstvo, ki nam pri pripravi in izvajanju preventivnih ukrepov lahko pomaga.

* preventivno (profilaktično) zdravljenje

V primeru tesnega stika z bolniki vse osebe, ki so prišle z njimi v tesen stik, preventivno zdravimo, da preprečimo ponovne reinfestacije. Zdravljenje je enako kot pri bolnikih.

UKREPI OB POJAVU POSAMEZNIH PRIMEROV NAVADNIH GARIJ

V skladu s Pravilnikom o prijavi nalezljivih bolezni in posebnih ukrepih za njihovo preprečevanje in obvladovanje, obolenje prijavimo epidemiološki službi Zavoda.

Vzpostavimo epidemiološko spremljanje

- vzpostavimo sistem hitre zaznave okužb pri bolnikih, varovancih in osebju,
- vsi nediagnosticirani primeri kožnih izpuščajev, sumljivi primeri garij morajo biti čimprej diagnosticirani tako, da garje potrdimo ali ovržemo,
- vzpostavimo »screening« na garje pri vseh novih bolnikih, varovancih in osebju.

Zagotovimo diagnostiko garij

- zagotovimo pomoč izkušenega dermatologa za potrjevanje garij in diferencialno diagnostiko kožnih izpuščajev,

Izvajamo preventivne ukrepe in zdravljenje okuženih

- pri bolniku pridobimo naslednje podatke: ime in priimek, spol, starost, številka sobe, ime in priimek sostanovalcev v bolnikovi sobi, imena zaposlenih, ki so skrbeli za bolnika, preden je pričel z zdravljenjem,
- zagotovimo zdravljenje bolnika,
- postopek pri bolniku ponovimo čez 7 dni,
- zmanjšamo tveganje za sekundarne bakterijske okužbe pri bolniku z garjami,
- izogibamo se direktnih stikov s kožo pri bolniku s potrjenimi ali sumljivimi garjami,
- izvajamo preventivne ukrepe (uporaba rokavic pri negi bolnika, umivanje rok),
- izogibamo se direktnega stika s kožo bolnika z garjami vsaj še 8 ur po aplikaciji zdravila,
- identificiramo in preventivno zdravimo vse osebe (osebje, drugi varovanci, obiski), ki so imeli zadosten tesen stik z bolnikom z garjami,
- vsi iz skupine, kjer se je pojavil primer, osebje in tesni kontakti prejmejo terapijo istočasno, po možnosti na isti dan,
- preventivno zdravljenje zagotovimo tudi družinskim članom zaposlenih, ki so bili izpostavljeni garjam in so se zdravili,
- osebje se lahko vrne na delo 8 ur po aplikaciji zdravila,
- naslednjih 6 tednov bodimo pozorni na pojav novih bolnikov.

Zagotovimo ustrezne ukrepe v bolnikovem okolju

- bolnikovo posteljnino in perilo strojno operemo,
- bolnikovo sobo čistimo po ustaljenem načinu,
- dezinfestacija sobe ni potrebna

Komunikacija, obveščanje

- zagotovite informiranje osebja in varovancev o dogajanju, načrtovanih preventivnih ukrepih ter o osnovnih značilnostih bolezni,
- vzpostavite in vzdržujte zaupanje med varovanci in osebjem.

UKREPI OB POJAVU IZBRUHA GARIJ

V skladu s Pravilniku o prijavi nalezljivih bolezni in posebnih ukrepih za njihovo preprečevanje in obvladovanje obvestimo epidemiološko službo Zavoda, ter se dogovorimo za pomoč pri obvladovanju izbruha.

Vspostavimo epidemiološko spremljanje

- vzpostavimo aktiven sistem za hitro zaznavo okužb pri bolnikih, varovancih in osebju,
- vsi nediagnosticirani primeri kožnih izpuščajev, sumljivi primeri garij morajo biti čimprej diagnosticirani, tako, da garje potrdimo ali ovržemo,
- vzpostavimo »screening« na garje pri vseh novih bolnikih, varovancih in osebju,
- obvestimo vse ustanove iz katerih prihajajo varovanci in v katere so premeščeni varovanci,
- s pomočjo epidemiološke službe pridobimo informacije o morebitnem izbruhu izven ustanove,
- pripravimo si obrazec (**line-listing**), v katerega vpisujemo vse primere z naslednjimi podatki : ime in priimek bolnika, spol, starost, številka sobe, datum obolenja, imena sostanovalcev, status kožne izpraskanine (odvzeta- da,ne), rezultat (poz., neg.),
- obolele zaposlene vpisujemo v drug obrazec, namesto imena sostanovalca pridobimo podatke o okuženih varovancih, za katere je to obolelo osebje skrbelo pred uvedbo terapije.

Primer	IP (inicialke)	spol	starost	št. sobe	Datum obolenja	sostanovalci (ime in priimek)			Izpraskanina odvzeta (da,ne)	Rezultat (poz.,neg.)
1										
2										
3										
4										
5										

Zagotovimo diagnostiko garij

- zagotovimo pomoč izkušenega dermatologa za potrjevanje garij in diferencialno diagnostiko kožnih izpuščajev,

Izvajamo preventivne ukrepe in zdravljenje okuženih

- pregledamo in si zapišemo distribucijo primerov glede na prostor, čas in na zaposlitve (po sobah, nadstropjih, čas obolenja, varovanec, osebje),
- oceno tveganja za osebje in zaposlene,
- oceno razsežnosti in medsebojne povezanosti primerov,
- zagotovimo zdravljenje primerov,
- postopek pri primerih ponovimo čez 7 dni,
- zmanjšamo tveganje za sekundarne bakterijske okužbe pri bolnikih z garjami,
- izogibamo se direktnih stikov s kožo bolnikov s potrjenimi ali sumljivimi garjami,
- izvajamo preventivne ukrepe (uporaba rokavic pri negi bolnika, umivanje rok),
- izogibamo se direktnega stika s kožo bolnikov z garjami vsaj še 8 ur po aplikaciji zdravila,
- identificiramo in preventivno zdravimo vse osebe (osebje, drugi varovanci, obiski), ki so imeli zadosten tesen stik z bolniki z garjami,

- vsi iz skupine s primerom garij ter osebje in tesni kontakti prejmejo terapijo istočasno, po možnosti na isti dan,
- zdravljenje zagotovimo tudi družinskim članom zaposlenih, ki so bili izpostavljeni garjam in so se zdravili,
- osebje se lahko vrne na delo 8 ur po aplikaciji zdravila,
- naslednjih 6 tednov bodimo pozorni na pojav novih bolnikov,

Zagotovimo ustrezne ukrepe v bolnikovem okolju

- bolnikovo posteljnino in perilo strojno operemo,
- bolnikovo sobo redno čistimo po ustaljenem načinu,
- dezinfestacija sobe ni potrebna

Komunikacija, obveščanje

- zagotovite informiranje osebja in varovancev o dogajanju, načrtovanih preventivnih ukrepih ter o osnovnih značilnostih bolezni,
- vspostavite in vzdržujte zaupanje med varovanci in osebjem.

UKREPI OB POJAVU POSAMEZNEGA PRIMERA ALI IZBRUHA NORVEŠKIH GARIJ

V skladu s Pravilniku o prijavi nalezljivih bolezni in posebnih ukrepih za njihovo preprečevanje in obvladovanje obolenje/izbruh prijavimo epidemiološki službi Zavoda in zaprosimo za pomoč.

Vspostavimo epidemiološko spremljanje

- vzpostavimo sistem hitre zaznave okužb pri bolnikih, varovancih in osebju,
- prepozno prepoznani primeri krustoznih garij je lahko vzrok za izbruh,
- vsi nediagnosticirani primeri kožnih izpuščajev ter sumljivi primeri garij morajo biti čimprej diagnosticirani tako, da garje potrdimo ali ovržemo,
- vzpostavimo »screening« na garje pri vseh novih bolnikih, varovancih in osebju,
- obvestimo vse ustanove, iz katerih prihajajo varovanci in v katere so premeščeni varovanci,
- vzpostavimo sistem hitre zaznave novih okužb ali neuspešno zdravljenih okužb pri bolnikih, varovancih in osebju,
- pripravimo si obrazec (**line-listing**), v katerega vpisujemo vse primere z naslednjimi podatki : ime in priimek bolnika, spol, starost, številka sobe, datum obolenja, imena sstanovalcev, status kožne izpraskanine (odvzeta -da,ne), rezultat (poz., neg.),
- obolele zaposlene vpisujemo v drug obrazec, namesto imena sstanovalca, pridobimo podatke o okuženih varovancih, za katere je to obolelo osebje skrbelo pred uvedbo terapije.

Primer	IP (inicialke)	spol	starost	št. sobe	datum obolenja	sstanovalci (ime in priimek)			Izpraskanina odvzeta (da,ne)	Rezultat (poz.,neg.)
1										
2										
3										
4										
5										

Zagotovimo diagnostiko garij

- zagotovimo pomoč izkušenega dermatologa za potrjevanje garij in diferencialno diagnostiko kožnih izpuščajev,

Izvajamo preventivne ukrepe in zdravljenje okuženih

- bolnik s krustoznimi garjami je okužen z velikim številom pršic, zato je za prenos okužbe na drugo osebo potreben kratkotrajen direkten stik s kožo ali njegovim perilom in posteljino,
- pregledamo in si zapišemo distribucijo primerov glede na prostor, čas in na zaposlitve (po sobah, nadstropjih, čas obolenja, varovanec, osebje),
- ocenimo tveganje za osebje in zaposlene,
- ocenimo razsežnosti in medsebojne povezanosti primerov,
- bolnike s krustoznimi garjami kohortno izoliramo, omejimo obiske,
- zagotovimo zdravljenje vseh primerov,
- postopek pri bolniku ponovimo čez 7 dni,
- zmanjšamo tveganje za sekundarne bakterijske okužbe pri bolniku z garjami,
- kohortno izoliramo tudi zaposlene,
- izogibamo se direktnih stikov s kožo bolnika s potrjenimi ali sumljivimi garjami,
- izvajamo preventivne ukrepe kontaktne izolacije (uporaba rokavic pri negi bolnika, zaščitnih oblačil, umivanje rok),

- izogibamo se direktnega stika s kožo bolnika z garjami vsaj še 8 ur po aplikaciji zdravila,
- identificiramo in zdravimo vse osebe (osebje, drugi varovanci, obiski), ki so imeli zadosten tesen stik z bolnikom z garjami,
- vsi iz skupine s primerom ter osebje in tesni kontakti prejmejo preventivno terapijo istočasno, po možnosti na isti dan,
- preventivno zdravljenje zagotovimo tudi družinskim članom zaposlenih, ki so bili izpostavljeni garjam in so se zdravili,
- osebje se lahko vrne na delo 8 ur po aplikaciji zdravila,
- naslednjih 6 tednov bodimo pozorni na pojav novih bolnikov.

Zagotovimo ustrezne ukrepe v bolnikovem okolju

- bolnikovo posteljnino in perilo zbiramo v plastičnih vrečkah in ga ne zbiramo z drugim perilom,
- bolnikovo posteljnino in perilo strojno operemo pri temperaturi 50°C ali več,
- bolnikovo sobo redno čistimo po ustaljenem načinu,
- dezinfestacija sobe ni potrebna.

Komunikacija, obveščanje

- zagotovite informiranje osebja in varovancev o dogajanju, načrtovanih preventivnih ukrepih ter o osnovnih značilnostih bolezni,
- vpostavite in vzdržujte zaupanje med varovanci in osebjem.

ALGORITEM UKREPANJA OB POJAVU PRVEGA PRIMERA GARIJ V USTANOVI

(internat, dom za starostnike, bolnišnica)

POSTAVLJEN JE SUM NA GARJE

POTRDITE DIAGNOZO!
(lečeči zdravnik, dermatolog)

GARJE PRI VAROVANCU

GARJE PRI OSEBJU

Epidemiološko spremljanje
Zdravljenje
Preventivni ukrepi
Ukrepi v okolici
Komunikacija, informiranje

Epidemiološko spremljanje
Zdravljenje
Preventivni ukrepi
Ukrepi v okolici
Komunikacija, informiranje

***NASLEDNJIH 6 TEDNOV BODITE POZORNI NA KOŽNE IZPUŠČAJE PRI
VAROVANCIH IN OSEBJU TER POROČAJTE ODGOVORNI OSEBI !***

NAVODILA ZA UPORABO SREDSTVA PROTI GARJAM

Za zdravljenje garij ali srbečice ste prejeli _____

Za uspešno zdravljenje je zelo pomembno, da upoštevate navodilo zdravnika in proizvajalca zdravila.

Mazilo vedno nanesemo na hladno, suho kožo, nikoli takoj po topli kopeli.

Osebe z garjami in vsi tesni kontakti se morajo zdraviti (mazati) istočasno. To so:

- vsi družinski člani, ki živijo v isti hiši, stanovanju,
- ter vsi kontakti, ki so imeli z okuženim stik koža-koža ali spolni kontakt.

Pomembno je, da namažemo vsak košček kože, posebej predel pazduhe, zapestja, kolena, gležnja, komolcev, penisa, dojke, kože med prsti in stopala. Pri nanosu kreme si lahko pomagamo z gobico ali čopičem. Za nanos na mesta, ki jih ne dosežemo, prosimo nekoga za pomoč.

Mazilo nanesimo na kožo celega telesa, paziti moramo, da nam mazilo ne pride v očesno veznico ali v usta.

Če si po nanosu umijemo roke ali druge dele telesa, mazilo na te predele ponovno nanesemo.

Kremo ali mazilo pustimo na koži 8 ur (najbolje čez noč), odvisno od vrste zdravila, ter se nato umijemo najprej s hladno vodo in šele nato z milom in toplo vodo.

Perilo in posteljnino operemo v pralnem stroju, kot to delamo običajno!

Srbenje je posledica alergične reakcije na pršico, zato bo verjetno trajalo še 2-3 tedne, dokler koža ne bo izločila pršice. To ne pomeni, da je bilo zdravljenje neuspešno !

Zdravnika prosimo, da nam predpiše zdravilo, ki bo zmanjšalo srbež kože.

Če srbenje po treh tednih še vedno traja, se ponovno posvetujte z zdravnikom.

VIRI

Infection Control Branch, Centre for Health Protection. 10.3 Scabies Management. Dostopno 26.6. 2010 na http://www.chp.gov.hk/files/pdf/Scabies_Management.pdf

Centers for Disease Control and Prevention. Scabies. Institutional Settings. Dostopno 26.6. 2010 na <http://www.cdc.gov/scabies/hcp/index.html>